

BOKOR LILLA DÓRA

Mit hegedült Reményi? Krémeset és cukrosat? A pesti Nemzeti Színházban adott 1860-as évi koncertsorozat margójára

Bevezetés

Reményi Ede az 1848–1849-es eseményeket követően közel 11 év után, 1860 januárjában tért haza Magyarországra és 1860. január 30-án tartotta meg első pesti hangversenyét a Nemzeti Színházban.¹ Érkezésének beharangozását és jól megfontolt marketingjét saját maga intézte és mondta tollba, mivel nem elégedett meg az itthoni – hazafiaknak egyébként mindig melegszívű – hírveréssel (a pesti Nemzeti Színházat idézve: „ahogyan szülő vár a gyermekére”, úgy készültek érkezésére),² hanem még indulása előtt, 1859 végén írt Londonból levélben a magyar politikai, irodalmi, és divatlapoknak,³ közöttük a *Pesti Naplónak* is:

- 1 Hazaérkezésének körülményeiről lásd Österreichisches Staatsarchiv Haus-, Hof- und Staatsarchiv Ministerium des Äußern Informationsbüro BM-Akten 1853, 1854 és 1858. Reményinek a dokumentumok közt megtalálható magyar útlevele, amelyet az 1848–1849-es eseményeket követő kiutazásakor vettek el tőle. A pesti Nemzeti Színházban tartott koncertről lásd a pesti Nemzeti Színház 1860. január 30-i színlapját, Országos Széchényi Könyvtár Színháztörténeti Tár.
- 2 A Nemzeti Színház igazgatóságának 1858-ra datált, Reményi Edéhez címzett levelének gépiratos másolata alapján, amelyet Rexa Dezső készített. Az autográf levél tudtommal nincs meg, csupán a gépiratos másolat maradt fent. Ez igaz valamennyi levélre, amelyet Reményi Ede 1858 és 1860 között váltott a pesti Nemzeti Színház vezetésével (egyébként az 1860-as hazatérés és hangversenysorozat kapcsán). A forrás lelőhelye az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet Kézirattára. Leltári szám: 52.1380.2. Ide vonatkozó részlet: „Legyen meggyőződé, hogy az igazgatóság, a mennyire csak a színház érdekével egyeztethető, mindent el fog követni, hogy e hangversenyek érdekességét és számát egyiránt növelje, nem csak azért mert elhírhedett művész, hanem egyszersmind hazánkfia, kire örömet leszünk büszkéek (inter parentesim) mi magyarok ezzel leginkább kedveskedvén hírneves embereinknek.”
- 3 *Nefejejts* 1/41 (1860. január 8.), 491.; *Nővilág* 4/2 (1860. január 8.), 29–30.; *Vasárnapi Ujság* 7/2 (1860. január 8.), 22.

„Tisztelt szerkesztő ur! Végre lélekzek. [...] újra megláthatom édes honomat! Hogy örül a lelkem, azt nem is tartom szükségesnek mondani; de annyit mégis mondhatok [...], hogy megérkeztemkor széles jó kedvemben olyan bus nótát fogok hegedűmön huzni, hogy ha földieim szivei annak hallatára meg nem repednek, az enyim biz' Isten, aligha szakadásnak nem induland [...]!”⁴

Az osztrák hatóság által elvett és megőrzött útlevele szerint pontosítva a hegedűművész az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc emigrációs hullámával, nem sokkal a világosi fegyverletétel után, 1849 augusztusa és októbere között hagyta el Magyarországot éppen Bécsen keresztül. Ezt követően eleinte önszántából, később azonban az osztrák államhatóságokkal összeakadva kényszerült külföldi tartózkodásra egészen 1860 januárjáig. Reményi szavai tehát mindazoknak örömujjongásként hatottak, akik ismerték 1853 óta folytatott kálváriáját az osztrák államhatósággal, tudtak 1854-es kiutasításáról német földről Londonba, és hallották keserves búslakodását a hazától való távollét miatt.⁵ Legutoljára 1859 szeptemberében írta Lisznyay Kálmánnak: „énnekem pedig itt kint kell vesznem – tengődnöm – de amint mondanám – szó se legyen – [csak] a hegedűn.”⁶ Megint mások világosan láthatták, hogy néhány mondattal Reményi – aki az 1848–1849-es események alatt húzta a magyaros talpalávalót és nótákat, majd külföldön is megannyiszor eldühöngte és elandalogta

-
- 4 A teljes idézet: „Tisztelt szerkesztő ur! Végre lélekzek. Majdnem tizenegy esztendei távollét után újra megláthatom édes honomat! Hogy örül a lelkem, azt nem is tartom szükségesnek mondani; de annyit mégis mondhatok és akarok mondani, hogy megérkeztemkor széles jó kedvemben olyan bus nótát fogok hegedűmön huzni, hogy ha földieim szivei annak hallatára meg nem repednek, az enyim biz' Isten, aligha szakadásnak nem induland, pedig kár volna! Kérem tisztelt szerkesztő urat, legyen szives ezen soraimat kedvelt lapjában közölni és fogadja hazafiúi tiszteletemet. Kelt Londonban, 1859-i december 26. Reményi Ede m. k., az angol királynő solo hegedűse [...] Kéretnek a t. szerkesztő urak a levelet lapjaikba átvenni.” Vö. *Pesti Napló* 11/2966 (1860. január 1.), o. n.
- 5 BOKOR Lilla Dóra: „Egy bőröndnyi emlék Reményi Edéről: »ki szelet vet, vihart arat?«: Liszt hatása Reményi politikai tevékenységére az emigrációban”, in DOMOKOS Zsuzsa (szerk.), CSELÉNYI Máté (szerk. munkatársa): *Liszt és magyar kortársainak kapcsolata Magyarország művelődéstörténetének tükrében* (Budapest, Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem), 137–149. https://liszt-museum.hu/data/articles/125/1256/article-125640/zak_tanulmany_2023_bld.pdf (utolsó letöltés: 2023. 12. 05.).
- 6 Reményi Ede 1859-es kiadatlan kéziratos levele Lisznyay Kálmánhoz címezve, Országos Széchényi Könyvtár Kézirattára, LEVELESTAR-24932-r98278. Reményi hasonlóan keserűen nyilatkozik helyzetéről az 1858. október 16-ára datált, gróf Ráday Gedeonhoz szóló kiadatlan levelében: „Ergo, engemet sok hímezés, hámozás, és halasztások után megint a követséghez hívtak – és avval a kellemetlen hírrel leptek meg, hogy passust nem adhatnak – és hogy az otthoni kormány erre őket nem hatalmazta fel őket [sic!] – egy szóval, nem adhatnak. Ergo 3-4 hónapi petíciósának csak ily szép sikere volna? Brávo!” Vö. Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet Kézirattára, leltári szám: 52.1380.7. Rexa Dezső másolata.

a korszak nemzeti dallamait, például a hamburgi, New York-i, párizsi, Jersey-szigeti és londoni emigrációnak –,⁷ már hazaérkezését tematizálta, minthogy repertoárjában ezidőben nemcsak hazafias, de klasszikusnak számító művek is akadtak (pl. Bach Chaconne-ja).⁸ A sajtó magán célra történő felhasználásával Reményinek kiváló alkalmá nyílt arra, hogy az itthoni fogadtatás neki kedvező hangvételt megalapozza, hogy a lehetséges közönség érdeklődését felkeltse, a Pesten adandó koncertek műsorpolitikáját előrevetítse és az általa jól ismert magyar lelki világot és nemzeti kulturális légkört a maga javára használja fel. Reményi első, 1860. január 30-i koncertjét követően ígéretéhez híven a magyar szívek, s a szavak is megindultak; mi több a Nemzeti Színházban adott hangversenyének végén a közönség ünnepélyesen felállt és néma csendben, „föveglevéve” hallgatta a Rákóczi-indulót.⁹ Bajba is került Reményi a magyar hatóságokkal, sőt 1860–1861-es körútja során – például Temesváron és Lugoson – a vidéki cenzúrával is, amely általában kifogásolta és előre bekérte a koncertprogramokat, abban változást kérve és erőszakolva. Még az is elfordult, hogy elhalasztották a koncertet, és egy esetben Reményit arra kötelezték, hogy 12 óra alatt hagyja el a környéket.¹⁰ Tény azonban, hogy mind Pesten, mind vidéken

7 REMÉNYI Ferenc: „Reményi Ede hegedűművész életrajza”, közr. RAKOS Miklós, *Zenekar* 14/6 (2007), 27–33.; 15/1 (2008), 23–29.; 15/2 (2008), 30–35.; 15/3 (2008), 31–36.; 15/4 (2008), 24–30.; 15/5 (2008), 39–44.; 15/6 (2008), 30–35.; 16/1 (2009), 36–41.; 16/2 (2009), 31–36.; 16/3 (2009), 36–41.; 16/4 (2009), 31–36.; 16/5 (2009), 32–38. Továbbiakban: REMÉNYI–RAKOS *Reményi Ede*.

8 A hazafias repertoárról gróf Teleki Sándor írt saját visszaemlékezéseiben: „Ott künn a hontalanságban zenélnek, de nem muzsikálnak, játsznak kótából, de nem húzzák sem szív sem láb alá, meg van írva előre, azt felolvassák [...] – Reményi egy ízben nálam lakott, repültette fecskéjét, húzta hogy: azt mondják, nem adnak engem galambomnak [...]”. Vö. TELEKI Sándor: *Egyről-másról, 2. Újabb emlékeim* (Budapest, Révai testvérek kiadása, 1882.), 64., 70–71. A Bach Chaconne repertoáron tartásáról szóló forrásokat lásd *Didaskalia oder Blätter für Geist, Gemüth und Publizität* 1854/17 (1854. január 19.), o. n.; *Neue Berliner Musikzeitung* 7/44 (1853. december 28.), 350., *Niederrheinische Musik-Zeitung für Kunstfreunde und Künstler* 2/10 (1854. március 11.), 76–78. A Reményi által az 1850-es években játszott repertoárból azért ezt a zeneművet emeltem ki, mert éppen ezt a szerzeményt fogja id. Ábrányi Kornél hiányolni Reményi magyarországi koncertműsorairól és dicsérni Joachim József 1861-es pesti hazalátogatása alkalmával adott első hangversenyén: „Joachim, hangversenyei programját kizárólag a legclassikusabb zeneművekből szokta alkotni; mert ő bevezette technikájával, valamint minden kritika felett álló előadási modorával, tehetségével, egyedül az örök művészi szép s tökély magyarózója. Hogy hasson, nincs szüksége a virtuozitás halálugrásaira, s a csábító érzékiség eszközeire. Tartini sonatjával, vagy Bach Sebastyénnek magány hegedűre írt Chaconne-jával nagyobb hatást s érdeket költ mint mások holmi madársziszegésekkel vagy farsangi bohóságokkal. Ő a nemes izlés terjesztője, kinek nem célja koszoru-kazlakat rakni minden áron, de hirdetni a művészet hatalmát magok a hallhatlan művészi remekművek által.” Vö. *Zenészeti Lapok* 1/24 (1861. március 13.), 187–189.

9 *Pesti Napló* 11/2991 (1860. február 1.), o. n., valamint *Nővilág* 4/6 (1860. február 5.), 96.

10 *Nefejejts* 1/45 (1860. február 5.), 539.: „Reményi Ede hangversenyeinek folytatása a nemzeti színpadon mint a »M. S.« írja – rendőrhatalósággal eltiltatott.” *Politikai Ujdonságok* 6/20 (1860. május

szinte csak Reményit lehetett hallani, s ha nyilvánosan el is tiltották, hát játszott magánkörben tovább.¹¹ A lapok is csak órála írtak, hiába, hogy id. Ábrányi Kornél részéről előbb a *Pesti Napló*-ban, majd a *Zenészet*i Lapok hasábjain „folyt az ő sokféle túlkapásai elleni harc”.¹² A Reményit illető kritikák két, jóllehet, egyenlőtlenül képviselt táborra oszlottak, felfedve az ő művészetének szépségeit és szeplőit is, amelyek érdekes képet adnak a magyar műviszonyokat, koncertéletet, a művész által és művész felé támasztott elvárásokat, a műértői és műkedvelői szempontokat, valamint az 1860-as évek, már politikai enyhülést hozó, de még éppen kiegyezés előtti időszakát illetően. Mindezen szempontok kifejtésére engedtessek meg nekem egy rövid sajtószemle Reményi repertoárjának szűkös rekonstrukciójával és személyes levelezések, visszaemlékezések bevonásával.

Reményi 1860-as pesti hangversenysorozata

Reményi 1860-as pesti koncertszezonja rögtön megérkezését követően, január 30-án kezdődött a pesti Nemzeti Színházban.¹³ A hét koncertből álló hangversenysorozat mintegy két hónapon át tartott. Ezek közül a március 11-i, jótékonyági hangversenyen

---

17.), 313.: „(Reményi Ede hírneves művész hazánkfia) írja a »Delejtü« nem kapott engedélyt, hogy Temesvárt is részesítse művészetének élvezetében »minthogy a drágaság és a szükség e tartományban igen nagy«.” *Nefeletts* 2/25 (1860. szeptember 16.), 298.: „Reményi Edéről írják a »P. N.«-nak, hogy Lúgoson hangversenyt azért nem tarthatott, mert eredetileg kítűzött programjától még a hatóság felszólítására sem akart eltérni, s készebb volt a hirdetett hangversenytől az utolsó pillanatban visszalépni, s a már váltott jegyekért begyűlt pénzeket a közönségnek visszaszolgáltatni. Innen a művész Temesvárra ment, hová őt a krassói nemesség nagy része követé. Itt is csak az utolsó tíz perczen vált el, ha vájjon fölléphet-e Reményi, ha a ráerőszakolni megkísértett program-változásba bele nem egyezik. Az ügy a közönség óhajtása szerint dűlt el. Azonban Szt. István napján jött a parancs, melynek következtében kénytelen volt a Bánság egész területét 12 óra lefolyása alatt elhagyni.”

11 *Nefeletts* 1/48 (1860. február 26.), 575.: „Reményi Ede folyvást körünkben idűz, s most már mint hallik kilátás van további hangversenyeihez is.” Egyébiránt az ő hangversenyei eddig sem pihentek. Reményi igazán magyar művész; egypár jó szóért odaadja minden kincseit. Mondd neki hadd halljam ezt vagy azt a nótát: s azonnal megered nála a legszebb, legtisztább hangok gyöngypatakja, s a valódi érzés gyémántja csak úgy metszi keresztül szivedet... Háza vagy »tanója«, mint ő szokta mondani, soha sincs vendég vagy szerinte »jó emberek« nélkül; a hol az ő »Bill«-jének accompanement-je mellett billje: a szívesség és vendégszeretet.— Ezenkívül a farsangi napokban s még a böjt elején is alig van est, hogy kisebb- nagyobb körökbe ne hínák, hol hegedűje ritkán pihen.”

12 id. ÁBRÁNYI Kornél: *Jellemképek a magyar zenevilágból* (Budapest, Lampel, [1900]) (= *Magyar Könyvtár. A Magyar és Világirodalom Kiváló Munkáinak Tára*), 27. <https://mek.oszk.hu/15500/15511/15511.pdf> (utolsó letöltés: 2023. 12. 05.). Továbbiakban: id. ÁBRÁNYI *Jellemképek*.

13 A pesti Nemzeti Színház 1860. január 30-i színlapja, Országos Széchényi Könyvtár Színház-történeti Tár.

Hangverseny időpontja	Helyszíne
1860. január 30.	Pest, Nemzeti Színház
1860. február 29.	Pest, Nemzeti Színház
1860. március 2.	Pest, Nemzeti Színház
1860. március 7.	Pest, Nemzeti Színház
1860. március 9.	Pest, Nemzeti Színház
1860. március 11. (közreműködő)	Pest, Nemzeti Színház
1860. március 14. („búcsú-hangverseny)	Pest, Nemzeti Színház
1860. március 16. (koncerttel egybekötött búcsúlakoma)	[vlsz. Reményi lakása]
1860. március 25. (közreműködő)	Pest, Nemzeti Múzeum
legkésőbb 1860. március 27.	vidéki körút
legkésőbb 1860 májusának vége	visszatér Pest-Budára
1860. június 1.	Pest, Nemzeti Színház
legkésőbb 1860. június 3.	folytatódik a vidéki körút
legkésőbb 1860 októberének közepe	visszatér Pest-Budára
1860. október 21.	Pest, Nemzeti Színház
legkésőbb 1860. november 2.	folytatódik a vidéki körút

1. táblázat. Reményi Ede emigrációja utáni első hangversenysorozata Pest-Budán 1860-ban

– a Nemzeti Színháznak tett (levélben jegyzett, de talán szerződésbe is foglalt) ígéretének megfelelően – Reményi közreműködőként vett részt a horvátországi szűkölködők javára. Utolsó hangversenyére március 14-én került sor, amikor is a művész (egy későbbi, házikoncerttel egybekötött búcsúlakoma és egy sebtében elvállalt jótékony közreműködés után) elindult vidéki koncertkörútjára. Ezt követően pusztán két alkalommal, 1860 júniusában és októberében tért vissza a pest-budai színpadra.¹⁴

A koncertek javarészt telt házasak voltak, a jegyek az első hangversenyen rendkívüli, majdnem kétszeres árszabással, a többi hat koncerten fölemelt árakkal mentek, mely kapcsán egy kritikus epésen megjegyezte, hogy az első hangverseny előtti „kérek kölcsön két pengőt” című vígjáték bizony a pénztárnál is lezajlott.¹⁵ A művész és a Nemzeti Színház bevételét növelte, míg a közönséget csakugyan terhelte, hogy az év eleji és év végi koncertek közül három rendkívüli előadásként ment (ezek: az

14 A pesti Nemzeti Színház 1860. június 1-jei és október 21-i színlapja alapján, Országos Széchényi Könyvtár Színház-történeti Tár.

15 A január 30-i első hangverseny kapcsán merült fel a történet, amelyet (a többi Nemzeti Színházban adott koncerthez hasonlóan rövid egy felvonásos színdarab, avagy ez esetben) a „Kérek két pengőt kölcsön” c. vígjáték előzött meg. Az anekdota forrása: *Nefeletts* 1/45 (1860. február 5.), 538. További adatok: a pesti Nemzeti Színház színlapjai, Országos Széchényi Könyvtár Színház-történeti Tár.

1860. január 30-i „bemutatkozó koncert”, a március 14-i „búcsúkoncert” és az 1860. június 1-i hangverseny), minek okán még a bérelt helyekre és páholyokra is meg kellett váltani az aznapi jegyet.

Koncert	Jelleg	Jegyár
1860. január 30.	Általános bérletszünet és VI-ik rendkívüli előadás	[Rendkívül] fölemelt. „Földszinti és első emeleti páholy 12 ft. Másodemeleti páholy 10 ft. Erkélyszék 3 ft. Földszinti zártszék 2 ft. Földszinti bemenet és Másodemeleti zártszék 1 ft. 40 kr. Másodemeleti bemenet 80 kr. Karzat 30 kr. földsz. gyermekjegy 70 kr. Másodem. gyermekjegy 40 kr.”
1860. február 29.	43. Bérletszünet	Fölemelt. „Föld szinti vagy első emeleti páholy 10 ft. 50 kr. Másodemeleti páholy 8 ft. 40 kr. Erkélyszék 2 ft. 50 kr. Földszinti zártszék 1 ft. 70 kr. Másodemeleti zártszék 1 ft. 20 kr. Földszinti bemenet 1 ft. Másodemeleti bemenet 60 kr. Karzat 30 kr. Gyermejjegy földszintre 50 kr. Gyermejjegy a második emeletre 30 kr.”
1860. március 2.	44. Bérletszünet	Fölemelt. „Földszinti vagy első emeleti páholy 10 ft. 50 kr. Másodemeleti páholy 8 ft. 40 kr. Erkélyszék 2 ft. 50 kr. Földszinti zártszék 1 ft. 70 kr. Másodemeleti zártszék 1 ft. 20 kr. Földszinti bemenet 1 ft. Másodemeleti bemenet 60 kr. Karzat 30 kr. Gyermejjegy földszintre 50 kr. Gyermejjegy a második emeletre 30 kr.”
1860. március 7.	45. Bérletszünet	Fölemelt. „Földszinti vagy első emeleti páholy 10 ft. 50 kr. Másodemeleti páholy 8 ft. 40 kr. Erkélyszék 2 ft. 50 kr. Földszinti zártszék 1 ft. 70 kr. Másodemeleti zártszék 1 ft. 20 kr. Földszinti bemenet 1 ft. Másodemeleti bemenet 60 kr. Karzat 30 kr. Gyermejjegy földszintre 50 kr. Gyermejjegy a második emeletre 30 kr.”

Koncert	Jelleg	Jegyár
1860. március 9.	Bérlet	Fölemelt. „Földszinti vagy első emeleti páholy 10 ft. 50 kr. Másodemeleti páholy 8 ft. 40 kr. Erkélyszék 2 ft. 50 kr. Földszinti zártszék 1 ft. 70 kr. Másodemeleti zártszék 1 ft. 20 kr. Földszinti bemenet 1 ft. Másodemeleti bemenet 60 kr. Karzat 30 kr. Gyermejjegy földszintre 50 kr. Gyermejjegy a második emeletre 30 kr.”
1860. március 11.	Általános bérletszünet	Megmaradt jegyek: „Földszinti bemenet 70 kr. Másodemeleti bemenet 42 kr. Karzat 18 kr. Gyermejjegy a földszintre 35 kr. Gyermejjegy a második emeletre 21 kr.”
1860. március 14.	Általános bérletszünet és VII-dik rendkívüli előadás	Fölemelt. „Földszinti vagy első emeleti páholy 10 ft. 50 kr. Másodemeleti páholy 8 ft. 40 kr. Erkélyszék 2 ft. 50 kr. Földszinti zártszék 1 ft. 70 kr. Másodemeleti zártszék 1 ft. 20 kr. Földszinti bemenet 1 ft. Másodemeleti bemenet 60 kr. Karzat 30 kr. Gyermejjegy földszintre 50 kr. Gyermejjegy a második emeletre 30 kr.”
1860. június 1.	Általános bérletszünet és I-ső rendkívüli előadás	Rendes helyárák. „Földszinti, vagy első emeleti páholy 7 ft. Másodemeleti páholy 6 ft. Erkélyszék 2 ft. Földszinti zártszék 1 ft. 10 kr. Földszinti bemenet 70 kr. Gyermejjegy földszintra 40 kr. Másodemeleti zártszék 1-ső sorban 1 ft. Másodemeleti zártszék 2-dik sorban 70 kr. Másodemeleti bemenet 40 kr. Gyermejjegy második emeletre 20 kr. Karzati bemenet 20 kr.”
1860. október 21.	Általános bérletszünet	Rendes helyárák.

2. táblázat. Reményi Ede 1860-as nemzeti színházi koncertjei belépőjegyeinek ártáblázata¹⁶

A hallgatóság azonban nagy lelkesedéssel és általában ünnepélyes hangulatban, nemzeti színbe és ruhába öltözve jelent meg, nemzeti szín szalagokat, csokrokat és bokkrétákat dobálva a művészeknek. A Reményi-közönség, ahogyan arról a kritika írt, nemcsak műértőkből és műkedvelőkből állt össze, hanem az addigi műkerülők is mind koncertlátogatókká lettek, majdan a vidéki hangversenyeken az addigi megyeházakból és közösségi termekből a helyi lakosok hangversenytermeket rögtönöztek, olykor zongorát hozatva,¹⁷ míg máskor e fontos kísérőhangszer hiányában hallgatva Reményit szólóban vagy a helyi cigánybandák társaságában – minek okán a *Zenészet* *Lapok* szerkesztősége aggodalmát fogalmazta meg, hogy Reményi a régi Bihari-féle időszakot hozza vissza.¹⁸ A koncertek látogatottságára nézve a Nemzeti Színház igazgatósága is kezdetben szkeptikus volt, nem ígérve meg Reményinek három koncertnél többet, minthogy a hegedűművész „a helyi viszonyokkal ismeretlen” és nem tudja „hogy hosszabb időre nyúló hangversenyeknél a közönség érdekeltsége lazább”.¹⁹ A siker azonban nem hagyott alább. Reményi művészete a színpadról átvándorolt a farsangi bálókba, onnan tovább a magánszalonokba, végül Reményi saját lakására; mert „egy pár szóért ő máris minden zenei kincseit odaadta”.²⁰ Végül vidéki körútjára nézve Rózsaági Antal nyilatkozta:

„Művész hazánkfia most vidékre szándékozik, hol tárt karokkal várják, [...]. Tökéletesen hiszszük, hogy Reményi hangversenyei, még, ha »academia« név alatt adja is azokat, mégis oly látogatottak lesznek, hogy nem veendi észre, ha egy-két jelentékenyebb egyén hiányoznék is [...]”²¹

17 Reményi Ede és Reményi József levele Szász Károly püspökhöz a Szentmiklósi hangverseny ügyében, eredeti kéziratos formában, 1860. október 22-ére datálva. Lásd Országos Széchényi Könyvtár Kézirattára, LEVELESTAR-24938-r98284.

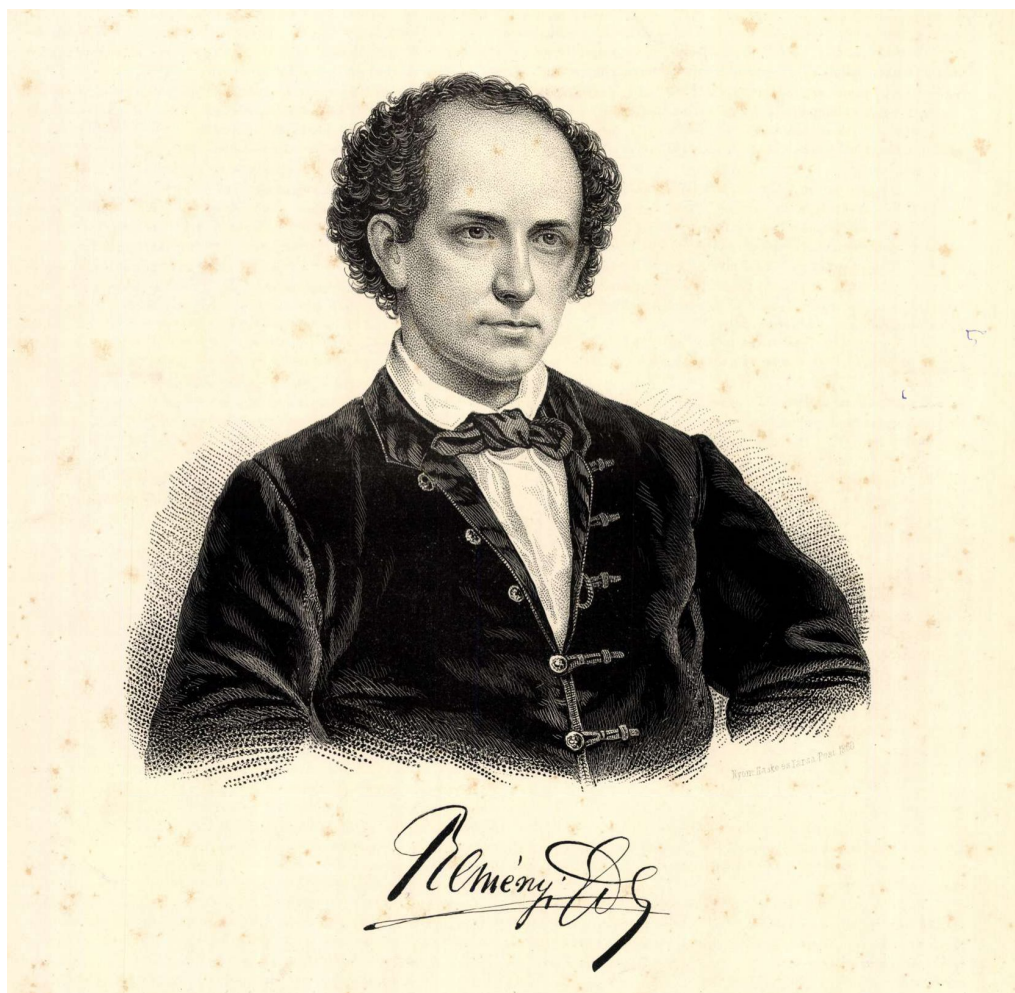
18 Lásd többek közt MOSONYI Mihály: „Reményi Ede urhoz”, *Zenészet* *Lapok* 1/27 (1861. április 3.), 209–212. Továbbiakban: MOSONYI Reményi Ede urhoz.

19 A pesti Nemzeti Színház igazgatóságának levele Reményi Edéhez 1859. december 14-ére datálva. A kiadatlan levél Rexa Dezső által készített másolata, amely az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet Kézirattárában található. Leltári szám: 52.1380.8: „Először is ön, mint honától oly régóta távol levő s így az itteni helyi viszonyokkal ismeretlen 6 hangverseny előleges hirdetését ohajtja; én viszont nem tartom tanácsosnak s egyelőre csak hármat kívánok hirdetni, melyek, mint reményilem, tele házak előtt és felemelt árrakkal adatván, a közönség részére kedves meglepetés lesz ismét hármat hirdetni, így folytatva még a közönség részvéte tart s közös érdekünkre nézve kívánatosnak bizonyul. Tapasztalásból tudjuk ugyanis, hogy hosszabb időre nyúló hangversenyeknél a közönség érdekeltsége lazább szokott lenni, mint akkor, ha kevesebb számú előadás ígértetik.”

20 *Nefeletts* 1/48 (1860. február 26.), 575.

21 *Divatcsarnok* 8/12 (1860. március 20.), 93–94.

1. kép. Reményi Ede a Barabás Miklós-féle ábrázolásban,
Divatcsarnok 8/19 (1860. május 8.), o. n.

A pozitív fogadtatás alapvetően háromtényezős volt: 1) egy külföldön világhírre emelkedett, a francia és angol újságok által magasztalt, a német sajtó által megbecsült, magyar hazafi tért haza; 2) Reményi, aki a szabadságharcban szerepet vállalt, a hősi múltat és zenét idézte fel és az új kezdetet képviselte; 3) Reményi művészetét elsődlegesen népi–nemzeti dallamainkra alapozta, azokat hol eredeti megfogalmazásukban és énekkel felváltva, hol ábrándokká vagy bravúr-darabokká alakítva, máskor a versenymű műfajában újrafogalmazva játszotta. Az 1861-es országos nagy naptárból idézem:

„Üdvözlégység újra közöttünk hazánk művész fia! lánglelked, tiszta magyar szíved eredeti szép dalainkból a magyar zenészet számára műdarabokat teremthetend! melyet bájos szépségeinél fogva örömmel tanuland be a világ bármely művelt nemzete!”²²

Az ellenkritika ugyanakkor felrótta Reményinek, hogy bár tehetsége és technikai tudása kétségtelen, művészi felfogása, modora és műválasztása hagy maga után kívánni valókat, mondván:

„Mielőtt Reményi Ede urat meg lehetne tökéletesen bírálni, első szükség volna, hogy egy más repertoire-ral lépjen a közönség elé, mert krémekkel, cukrosokkal és desert-el az ember nem lakhatik jól [...]”²³

Ez utóbbi két megjegyzés azért is érdekes, mert Reményi hangversenyeit 1860-ban Pesten filharmóniai jelleggel tervezte meg, erről azonban sem a pozitív, sem a negatív kritika nem értekezett. Adódik tehát a kérdés: mi volt pontosan Reményi repertoárja? Melyek voltak az általa játszott magyaros művek, s melyek számíthattak inkább klasszikusnak? Milyen volt az aránya ezeknek műsorprogramjaiban, s volt-e különbség a külföldön és belföldön játszott repertoárjában?

Reményi koncertrepertoárjának rövid áttekintése 1846–1860/61 között

Reményi Ede 1846 decemberében lépett fel először Pesten, mint a bécsi konzervatórium frissen végzett növendéke. Pártfogója volt Petrichevich Horváth Lázár, a *Honderű* szerkesztője, és a Gyűlde nevezetű politikai kör, akiken keresztül hozzávetőlegesen hat alkalommal hangversenyezhetett, összetalálkozva id. Ábrányi Kornél-lal és a Nemzeti Színház művészeivel. Így 1846 végén már a pesti Nemzeti Színház színpadán debütált (ekkor még csak közreműködőként), és innentől kezdve az intézmény társulatának tagjaival, például Hollósy Kornéliával, Laborfalvi Rózával és Egressy Gáborral lépett fel. 1847-ben még három hangversenyen szerepelt, majd a Gyűlde-n keresztül megismert gróf Széchenyi István pénzügyi segítségével Párizsba

22 GIRÓKUTI P. Ferencz (szerk.): *Országos Nagy Képes-Naptár 1861-dik évre* (Budapest, Landerer és Heckenast, 1861), 253–254.

23 *Nefelets* 1/50 (1860. március 11.), 597. Hasonló megjegyzést tesz Mosonyi Mihály is Reményinek címzett 1861-es cikkében: „[Reményi] a megválasztott darabokra nézve föltűnő fukarságot tanúsított. Nem vette figyelembe, hogy egy igazi magyar lakoma: vaj, sardinák, rostbeuf s theából össze nem állítható. A magyarnak nem igen izlenek az idegen konyhán készült étek, s mindegyikfelett nem nélkülözheti a megszokott valódi magyar zamatu s tűzü borokat.” Vö. MOSONYI *Reményi Ede urhoz*.

ment, ahol gróf Apponyi György estélyein bemutatkozva kapcsolatba került és le szerződött a londoni „Her Majesty’s Theater”-rel. Reményi ebben az időszakban nem adott önálló hangversenyt, repertoárján Ernst meg nem nevezett hegedűversenye és Molique *Magyar ábrándja* szerepelt. Ez utóbbi Molique 1845-ös pesti látogatása alatt komponált *Erinnerung an Ungarn* c. fantáziájaként azonosítható be, amely többek közt Csermák Antal a-moll lassúját és a Rákóczi-indulót dolgozta fel.²⁴

Reményi ezután 1848-ban tért haza részt venni az itthoni forrongásokban. Erre az időre vonatkozólag jól ismert tevékenysége, érdemesebb ezért a repertoárt számba venni. Itt a rekonstrukcióra többek közt egy nyilvános és egy magánkörben lezajlott hangverseny, továbbá id. Ábrányi Kornél és Jókai Mór később publikált visszaemlékezései állnak rendelkezésre. Ezek szerint Reményi 1849. május 13-án, Debrecenben adott hangversenyt, miközben Buda váránál még folyt az ostrom és ágyúk dörögtek. A műsoron szerző és név nélküli csendes elégia, a Rákóczi-induló, népdalok és egy *Humoristicus carneval* szerepelt, utóbbi valószínűleg későbbi sikerszáma, a *Velencei Karnevál* lehetett, kérdéses azonban, hogy azt a Paganini-, Ernst-, Reményi-féle saját feldolgozásában vagy egyéb szerzőségű verziójában játszotta-e (a *Velencei Karnevált* ugyanis számos zeneszerző és előadóművész megkomponálta koncertfantázia vagy parafrázis formájában, többek közt Erkel Ferenc is zongorára). Pár nappal később Kazinczy Gábor estjén egy mélabús *Ave Maria* és egy eredeti patogó hangzott el, továbbá Ábrányi emlékezése szerint:

„a [nagy-kállói] megyeház nagytermében hegedűjével [Reményi] egymásután húzta a siró-rivó és az ugrós magyar nótákat.”²⁵

Jókai Mór a forradalmi időszakban vezetett naplójában ezeket az alábbi módon pontosította:

24 REMÉNYI–RAKOS *Reményi Ede, Zenekar* 14/6 (2007), 27–33. Lásd még LESTYÁN Sándor: *Repülj fecském... Reményi Ede regényes élete* (Budapest, Renaissance Kiadó, 1942). Lásd továbbá *Nemzeti Ujság* 41/402 (1846. december 13.), 786.; *Honderü* 4/25 (1846. december 11.), 496.; *Pesti Hírlap* 6/801 (1846. december 24.), 415.; *Pesti Divatlap* 1847/1 (1847. január 3.), 28.; *Nemzeti Ujság* 42/432 (1847. február 5.), 84.; *Honderü* 5/8 (1847. február 23.), 159.; *Nemzeti Ujság* 42/446 (1847. március 2.), 140.; *Pesti Divatlap* 1847/10 (1847. március 7.), 317.; *Honderü* 5/12 (1847. március 23.), 242.; *Életképek* 6/2 (1848. január 9.), 64.

25 id. ÁBRÁNYI *Jellemképek*, 26. <https://mek.oszk.hu/15500/15511/15511.pdf> (utolsó letöltés: 2023. 12. 05.).

„Vacsora után egy fiatal művész [...] vette elő nyirettyűjét, s hatalmas varázshangokon húzta el az akkor legkedveltebb népdalokat: »Talpra magyar!« »Ég a kunyhó, ropog a nád,«— aztán meg azt, melynek az a refrainje, hogy »Éljen a magyar.«”²⁶

Reményi a világosi fegyverletétel után emigrált, és többször átutazva Nyugat-Európán, végül az osztrák államhatósággal összetűzésbe kerülve 1854-ben Londonba száműzetett, ahol 1860-as hazatéréseig működött az angol királynő szólóhegedűse (avagy saját írása szerint, cigányprimása) címmel.²⁷ Ebben az időszakban többek közt gróf Teleki Sándor emlékezett meg róla:

„Reményi egy ízben nálam lakott, repültette fecskéjét, húzta hogy: Azt mondják, nem adnak engem galambomnak. Égett a kunyhó, ropogott a nád. Beálltunk Tarnóczára bojtárnak. Káka tövén költ a rucza. Virágos kenderünk ázott a tóban. Sugár magas volt a toronyak teteje.”²⁸

A klasszikusabb művekre az 1849-es hamburgi, 1850-es New York-i, 1852-es párizsi és Liége-i, az 1853-as és 1854-es wiesbadeni, az 1854-es jénai, majd későbbi londoni és skót koncertek utaltak. Ezek szerint Reményi játszott: a hegedűversenyek közül Vieuxtemps op. 10 no. 1-es E-dúr hegedűversenyét,²⁹ Molique egyik hegedűversenyét,³⁰

26 JÓKAI Mór: „Életem legszomorubb napjai”, *Vasárnapi Ujság* 8/6 (1861. február 10.), 62–63.

27 Az emigráció során útba ejtett helyszínek pontos és részletes leírásáért lásd REMÉNYI–RAKOS *Reményi Ede*. c. életrajzának 1–2. részét az alábbi helyeken: *Zenekar* 14/6 (2007), 27–33.; 15/1 (2008), 23–29. Lásd továbbá Österreichisches Staatsarchiv Haus-, Hof- und Staatsarchiv Ministerium des Äußern Informationsbüro BM-Akten 1853, 1854 és 1858. A cigányprimás elnevezést illetően lásd Reményi Ede 1858. július 22-i, a Nemzeti Színház titkárának írt kiadatlan levelében, Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet Kézirattárában Rexa Dezső másolata, leltári szám: 52.1380.4. Ide: „Az időt illetőleg Decembert választom – akkor az Angol Királynénak ugy sincs szüksége a Primás Czigányára [...]” Ez az 1858-as decemberi időpont egyébként nem valósult meg, Reményi legkorábban csak 1860 januárjában tér haza.

28 TELEKI Sándor: *Egyről-másról, 2. Ujabb emlékeim* (Budapest, Révai testvérek kiadása, 1882), 64., 70–71.

29 Lásd a *Revue et Gazette Musicale de Paris* híradását Reményi párizsi koncertjéről: „M. Ede. Reményi, violoniste hongrois, donnera son concert le jeudi 11 mars 1852, á deux heures de l’après midi, dans la salle de l’association des artistes musicisens, bazar et boulevard Bonne-Nouvelle. Il exécutera plusieurs morceaux de sa composition, l’adagio et rondo du premier concerto de Vieuxtemps, et le Temps di bourré, de S. Bach.” [Reményi Ede úr, magyar hegedűművész, 1852. március 11-én délután 2 órakor tartja hangversenyét a zeneművészek termében, a Bonne-Nouvelle boulevardon. Számos saját darabját fogja előadni, Vieuxtemps első hegedűversenyének adagióját és rondóját, és S. Bach Temps di bourré-ját.]. Vö. *Revue et Gazette Musicale de Paris* 19/10 (1852. március 7.), 79.

30 REMÉNYI Ferenc: „Reményi Ede hegedűművész életrajza”, közr. RAKOS Miklós, *Zenekar* 14/6 (2007), 30.

Johann Sebastian Bach szólópartitáiból a Ciaconna-t és a Tempo di Bourré-t,³¹ a szonáták közül Beethoven op. 23 no. 4-es a-moll hegedűszonátáját,³² Beethoven op. 30 no. 7-es c-moll hegedűszonátáját,³³ valószínűleg Brahms azóta elveszett, Reményi számára írt hegedűszonátáját,³⁴ és a koncertfantáziák műfajából az Ernst-féle *Velencei Karnevált*,³⁵ a Reményi-feldolgozás-féle *Velencei Karnevált*,³⁶ a Paganini témára írt Reményi-féle *Boszorkánytáncot*,³⁷ s valószínűleg számos 1860-ban Pestre hozott, Chopintól származó zongoradarab hegedűátiratát.³⁸

Reményi 1860-as hazatérését 1858-ban határozta el, mikor az itthoni lapok többszöri hazahívása Londonban figyelmét felkeltette.³⁹ Általában igaz volt rá, hogy kínosan ügyelt írott recepciójára, s nem félt tollat ragadni a közvélemény alakítása érdekében. Ekképpen 1858-ban levéllel reagált az újságok azon felszólítására, hogy ideje volna hazajönnie és művészetét a magyar közönségnek is bemutatnia; illetve 1859-ben maga is vitairatot jelentetett meg a lapokban Liszt „cigánykönyve” védelmében, mely írás önnön elgondolásait tolmácsolja külön a magyar és külön a cigány zenei színezetek ügyében; továbbá 1860-ban nyilvánosan publikálta vitáit id. Ábrányi Kornéllal és a *Zenészet*i Lapokkal. A következő gondolatot az elsőként említett, 1858 júniusi levél sajtómegjelenéséből idézem:

„Azt én nem tudom, hogy a magyarok várnak-é engemet. [...]. Én már rég akartam hazamenni, de sok mindenféle akadály jött közbe.”⁴⁰

31 *Revue et Gazette Musicale de Paris* 19/10 (1852. március 7.), 79.; *Didaskalia oder Blätter für Geist, Gemüth und Publizität* 1854/17 (1854. január 19.), o. n.; *Neue Berliner Musikzeitung* 7/ 44 (1853. december 28.), 350. *Niederrheinische Musik-Zeitung für Kunstfreunde und Künstler* 2/10 (1854. március 11.), 76–78.

32 *Niederrheinische Musik-Zeitung für Kunstfreunde und Künstler* 2/10 (1854. március 11.), 76–78.

33 LESTYÁN *Repülj fecském*, 35.

34 Uo., 35.

35 *Neue Berliner Musikzeitung* 7/44 (1853. december 28.), 350.; *Signale für die musikalische Welt* 12/10 (1854. március), 75–76.; *Süddeutsche Musik-Zeitung* 3/10 (1854. március 6.), 39–40.

36 *Pesti Napló* 6/1507 (1855. március 20.), o. n.

37 Ua.

38 A pesti Nemzeti Színház színlapjai. Országos Széchényi Könyvtár Színháztörténeti Tár.

39 *Hölgyfutár* 9/138 (1858. június 19.), 552.: „Tisztelt szerkesztő úr! Azt én nem tudom, hogy a magyarok várnak-é engemet, de azt tudom, hogy én örömben térdre fogok esni, ha imádott hazámat megint fogom láthatni, és hálát fogok adni istenemnek: a szép magyar nyelvet földim ajkairól megint hallhatva. — Én már rég akartam hazamenni, de sok mindenféle akadály jött közbe. Ezen akadályok most többé nem léteznek és én várva várom az ősz, mert akkor teljes szándékom Pesten lenni. [...] London, június 1-én 1858. Reményi Ede, az angol királyné soló hegedűse.”

40 Ua.

Ezzel egy időben levelet írt a Nemzeti Színház akkori igazgatójának, gróf Ráday Gedeonnak, hogy októberben Magyarországra ékezik, s ha a színház – amelynek művészeit még 1846–1847-ben ismerte meg –, hajlandó volna vele szerződni, úgy ő is készen áll néhány hangversennyel.⁴¹ Hogy Reményi miből gondolta, hazaérkezése végre akadálytalan, az rejtély. Talán a napilapok felhívásai engedték egyfajta politikai enyhülésre következtetni. Reményit azonban az osztrák államhatóság még őszszel elkezdte átvilágítani, s miután a mindenkori adminisztráció útvesztőjéből előkerítették a már említett régi, 1849. augusztus 22-én kelt magyar, továbbá az ezzel kikért 1849. október 5-i bécsi útlevelét, a hatóságoknak világossá vált, hogy Reményi anno 6 hónapos műutazással engedtetett ki a határon, melyről sosem tért vissza, ezáltal útlevelét a hatóság bevonta. Ezen kívül Reményi 1853–1854 környékén Kossuth ügynökének adta ki magát, s így továbbra sem volt kívánt belépése Ausztriába vagy Magyarországra. Az utazási engedélyt az osztrák államhatóság megtagadta, és tudatában a tervezett pesti fellépésnek Reményinek az útlevelkiadást mind a londoni, párizsi, brüsszeli, hágai, berni, firenzei, valamint német szövetségi államok képviselőin megtiltotta, amely tiltást csak Liszt közbelépésére 1859 végén oldották fel. Reményi erre reagálva hazatérését másfél évre elhalasztotta, panaszáról a következőket írta:

„Ergo, engemet sok hímzés, hámozás, és halasztások után megint a követséghez hivatnak – és avval a kellemetlen hírrel leptek meg, hogy passust nem adhatnak [...] – Ergo 3-4 hónapi petítozásnak csak ily szép sikere volna? Bravo! [...] [pedig] bármí passus is szolgáltattnék ki nékem – majd ha honn leszek, igazolni kész vagyok magamat – mit sem félek.”⁴²

Maga helyett azonban Reményinek valamit küldenie kellett, és így került kiadásra egy „eredeti magyar” és „nemzeti tánczdal”, amelyet Londonban a londoni születésű gróf Wass Emmának dedikált windsori emlékül, talán egy ottani koncertre visszatulva.

Rátérve azonban a kérdésre, hogy hogyan folytak a konkrét előkészületek a pesti koncertekre, a válasz az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet Kézirattárában található, gépelt formában az útókorra átmentett levelek tartalmában. (Az

41 Reményi Ede levele gróf Ráday Gedeonnak, kelt. 1858. június 29-én. A levelet Rexa Dezső másolatában ismerjük, lásd Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet Kézirattára, leltári szám: 52.1380.1.

42 Lásd Reményi Ede 1858. október 16-i, gróf Ráday Gedeonhoz írt kiadatlan levelében, Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet Kézirattárában. Rexa Dezső másolata. Leltári szám: 52.1380.7.

eredeti autográfok azóta elvesztek.) A levelek alapján Reményi Ede és a Nemzeti Színház igazgatója, valamint az ő képviselőjében eljáró Szigligeti Ede és Csepregi Lajos titkár az alábbiakban állapodtak meg. Reményi hat koncertet kért, de csak háromra kapott ígéretet, mert a színház bizonytalan volt az érdeklődés mértékében, annyit írva: „ameddig a közönség részvétele tart, az igazgatóság kész mindaddig a hangversenyeket folytatni.”⁴³ Reményi ugyanakkor felajánlotta, hogy látogatottság szerint jótékonyági hangversenyeket is ad, s a színház további feltételként monopóliumot kért Reményi koncertjeire nézve, hogy velük állva szerződésben a lekötött hangversenyek végéig Reményi más színpadra hivatalosan ne léphessen.⁴⁴ (Ez a feltétel teljesült is és Reményi az utolsó, 1860. március 14-i búcsúkoncertig csak a Nemzeti Színházban és magánkörben hangversenyzett.) Az anyagiakat illetően a Nemzeti Színház nem tudott tiszteletdíjat adni, ezért Reményi a bemeneteli árakból befolyó összeg felét kérte magának, jóllehet, ha nem volna ez büszkeség kérdése, bizony „egy jó tál töltött káposztáért is eljönne”.⁴⁵ A bemeneti árak fölemelését ebben az ügyben Reményi a színházra bízta, mely intézmény bevallása szerint kétszeresen készült felhúzni az árakat (matematikailag ugyanakkor valóban drágábbak lettek a helyek, de nem kétszeresen), hat koncertből négyre általános bérletszünetet rendelt el, s kettő koncertet, a bemutatkozót és a búcsúzó rendkívüli bérletszünettel, minden egyes jegyet újból kifizettetve tartott meg.⁴⁶ A jegyek pedig el is keltek. Érdeke-
sebb részlet, hogy Reményi kifejezetten kérte, hogy az ő hangversenyei előtt semmi,

43 A Nemzeti Színház igazgatóságának 1859. december 14-i levele Reményi Edéhez, a kiadatlan levél Rexa Dezső által készített másolata, Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet Kéziratára, leltári szám: 52.1380.8.

44 Csepregi Lajos 1860. január 10-i Reményi Edének címzett levelének gépiratos másolata, Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet Kézirattár, leltári szám: 52.1380.10.

45 A Nemzeti Színház igazgatóságának 1858-as (pontosabb datálás nélküli) Reményi Edéhez címzett levelének Rexa Dezső által készített gépiratos másolata, Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet Kézirattára, leltári szám: 52.1380.2. Lásd továbbá Reményi Ede 1858. július 22-i, a Nemzeti Színháznak címzett levelének gépiratos másolatát, Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet Kézirattára, leltári szám: 52.1380.4. Ide: „Itt van vége az officiális stylusnak. – én már meg untam, és reményem, hogy önök is – ha tehát a fellyebb említett pontok nem tettszenének, megsugom nem hivatalosan (mi annyit teszen, hogy ellenembe ezen nyilatkozatom hivatalosan fel ne használtassék – mert létezését akkoron nagyobb emberek és diplomaták példájára el fog-nám tagadni) – hogy egy jó tál káposztáért (töltött káposztát értek) és a Magyarok Istenének nagyobb dicséretére elhuzom én ugy hogy hegedült arról Szent Dávid, hogy valaki utánozhasson. –”

46 Ua. Lásd továbbá a Nemzeti Színház igazgatóságának fent idézett 1859. december 14-i levelét., illetve a Nemzeti Színház 1860. január 30-i színlapját, Országos Széchényi Könyvtár Színháztörténeti Tár.

vagy csak „függönyfelvonásnyi” darab legyen, a koncert-jelleget megőrizve.⁴⁷ A műsort filharmóniai jelleggel tervezte meg,⁴⁸ s ebben a színház zenekarának és művészeinek hozzájárulását kérte, a próbákra vonatkozólag csak legyintve, mert: „a Nemzeti Színház zenekara oly jeles és annak karmestere oly kitűnő, hogy bár akár-mellyik legcomplicáltabb Concertemre is egy próba elegendő lesz.”⁴⁹ A műsorok magyaros összeállítását tekintve pedig nem ő maga döntött, hanem tanácsot kért az igazgatóság részéről, kiknek válasza a következő volt:

„Ami Önnek azon kérdését illeti, hogy egy magyar műdarab nem lesz-e kevés? a méltóságos Gróf úr azt véli, hogy ha kegyed hangversenyeiben például 4 számot akar előadni, abból kettő magyar legyen; ugy kívánván azt mindinkább nyilvánuló nemzetiségi szellem. Igen szép lenne, ha valamellyik magyar szerzeményével kezdené meg a hangversenyét.”⁵⁰

Így lehet, hogy minden hangverseny két szakaszban, neves operai nyitányok felhangzásával (gyakorta magyar operákból vagy népszínművekből), s egy-egy nagyobb hegedűversennyel vagy hegedűdarabbal ment (ezek többnyire klasszikusak voltak); majd „tölteléként” egy-két Chopin-féle karakterdarab, továbbá koncertfantáziák vagy operai parafrázisok és magyaros művek, korabeli népszerű népies dalok voltak soron, a közreműködők szintén magyar verseket szavaltak és népi-nemzeti dallamokat énekeltek, végül Reményi megint valamiféle koncertfantáziával, például a közönségsikerré vált *Velencei karnevállal* zárt. Hogy az összeállítás a magyaros művek javára dőlt el, az kétségtelen. Hogy ezek a magyaros művek a szabadságharc alatt játszott darabok voltak, ez is egyértelmű. Bizonyos, hogy Reményi ismerte a magyar zeneművészet újdonságait is, hiszen közeli barátságot ápolt Liszt Ferencsel és tiszteletét fejezte ki Erkel Ferenc munkássága iránt, ugyanakkor mint emigráló művész, aki gyakorta „nosztalgizált” hegedűjátékával a kivándorolt magyaroknak, repertoáron tartotta és jól ismerte hatását a népi-nemzeti dallamainak. Az itthoni sajtó is csak ezekről a magyaros zeneművekről beszélt vagy vitázott,

47 Lásd Reményi Ede fent említett 1858. július 22-i levelében: „Mióután az én fellépésem igen természetszerűleg legfőb érdekét fogja tenni az illető estéknek, igen ohajtanám, hogy vagy semmi darab ne adattassék, vagy legfeéllyebb [sic!] csak olyan rövid, mint »lever de rideau« szolgáljon és hogy ennél fogva a kérdéses estéknek egészen Hangverseny jelleme legyen.”

48 Uo., ide: „Megjegyzem ugyan is, hogy saját szerzeményeimet és másokét felhasználva, szándékom a hangversenyeknek a mennyire csak lehetséges Philharmonikai jelleget adni.”

49 Reményi Ede 1858. október 5-én datált és a Nemzeti Színházhoz (itt név szerint Szigligeti Edének) címzett levelének Rexa Dezső által készített gépiratos másolata, Országos Színház-történeti Múzeum és Intézet Kézirattára, leltári szám: 52.1380.6.

50 Lásd Csepregi Lajos 1860. január 10-i fent idézett levelét.

és a kis százalékban képviselt ellenkritikán kívül mindenki ignorálta a Reményi által játszott klasszikus és külföldi műveket. Mindez arra enged következtetni, hogy mind a szakma, mind a műkedvelő közönség Reményitől elsődlegesen a magyaros színezetű kompozíciókat hallgatta kitüntetett figyelemmel, s alapvetően nem úgy a teljes koncertek összeállításán, mint a magyaros művek mibenlétén volt a hangsúly. Egyértelmű, hogy mind Reményi, mind a nagyközönség elsődlegesen az 1848/1849-es forradalom és szabadságharc alatt közkedvelt, az 1860-as évekre elavult és a zeneművészet fejlődését kevésbé tükröző kompozíciókat részesítette előnyben, ez azonban nem feltétlenül Reményi és a nagyobb nyilvánosság ízlésficamával magyarázható, mint inkább a „hősies múltba” való kapaszkodással és a nosztalgizációra való vággyal, amelynek következtében Reményit a hatóságok árgus szemmel figyelték, gyakran zargatták vagy korlátozták, hatványozottabban vidéken, mint Pest-Budán.

FÜGGELÉK**Reményi Ede emigráció utáni első pest-budai hangverseny-sorozatának nemzeti színházi színlapjai**

1. Reményi Ede első hangversenye, Nemzeti Színház, 1860. január 30.,
Országos Széchényi Könyvtár Színháztörténeti Tár
2. Reményi Ede második hangversenye, Nemzeti Színház, 1860. február 29.,
Országos Széchényi Könyvtár Színháztörténeti Tár
3. Reményi Ede harmadik hangversenye, Nemzeti Színház, 1860. március 2.,
Országos Széchényi Könyvtár Színháztörténeti Tár
4. Reményi Ede negyedik hangversenye, Nemzeti Színház, 1860. március 7.,
Országos Széchényi Könyvtár Színháztörténeti Tár
5. Reményi Ede ötödik hangversenye, Nemzeti Színház, 1860. március 9.,
Országos Széchényi Könyvtár Színháztörténeti Tár
6. Reményi Ede hatodik hangversenye (közreműködőként),
Nemzeti Színház, 1860. március 11.,
Országos Széchényi Könyvtár Színháztörténeti Tár
7. Reményi Ede hetedik hangversenye, Nemzeti Színház, 1860. március 14.,
Országos Széchényi Könyvtár Színháztörténeti Tár

Altalános 378 Bérletszünet.

NEMZETI SZÍNHÁZ.

Pest, hétfőn, január 30-án, 1860.

VI-ik RENDKIVÜLI ELŐADASUL :

Reményi Ede urnak,

az angol királynő magán-hegedűsének ELSŐ

HANGVERSENYE

2 szakaszban.
Karnagy: ERKEL FERENCZ.

ELSŐ SZAKASZ.

1. Erkel Ferencz „**Hunyady László**“ című eredeti operájának nyitánya előadja a nemzeti színház összes zenekara.
2. „**Concerto**“ szerzette Mendelson-Bartho'dy, előadja Reményi Ede ur.
3. „**Magyar népdalok**“ éneкли Füredi Mihály.
4. „**Magyar ábránd**“ szerzette és hegedűn előadja Reményi Ede ur.

MÁSODIK SZAKASZ.

5. Weber K. Maria „**Oberon**“ operájának nyitánya, előadja a nemzeti színház összes zenekara.
6. a) „**Romance**“ Chopin 1-ső zongora-versenyéből; b) „**Berceuse**“ (Bölcsődal) Chopin-tól. Mind a két művet hegedűre átírta és előadja Reményi Ede ur.
7. „**Pásztor bangok**“ Hollósy L.-né számára írta Huber Károly, éneкли Hollósy L.-né.
8. „**Magyar ábránd**“ (2. szám) Szerzette és hegedűn előadja Reményi Ede ur.

Ezt megelőzi:

Kérek két pengőt kölcsön.

Vigjáték 1 felv. Irta Xavier, Duvert és Lausanne. Francziából fordította Egressi B. Rendező: Szigligeti.

S Z E M É L Y E K :

Szerecs, tisztirnok	—	Szerdahelyi.	Leontina, özvegy, Daróczy ánya	—	Szilágyiné.
Daróczi, kilépett huszár főhadnagy, most táblabíró	Szilágyi S.	Hermine, Daróczy neje	—	—	Romainé.
Daróczy Gyula, festő, Szárca barátja	Némethi.	Vendégler „Tigrisnél“	—	—	Petrik.
Bácsi, báln rendező és biztos	Komáromy.	Pinczer	—	—	Balási.
Béni, pinczer	Hubnai J.	Pinczerek, Tánczosok, Bálvendégek.	Hely: Tigris fogadó Pesten.		

A nemelt helyérek következők, oszt. ért. Földszinti és első emeleti páholy 12 frt. Másodemeleti páholy 10 frt. Emlékjegyek 3 frt. Földszinti zártzék 2 frt. Földszinti bemenet és Másodemeleti zártzék 1 frt. 40 kr. Másodemeleti bemenet 80 kr. Karzat 30 kr. földsz. gyermekjegy 70 kr. Másodem. gyermekjegy 40 kr.

Kezdeté 7 órakor, vége 10-edfélkor.

Jókainé, Bartháné, betegék. Lendvainé, Lendvai szabadsággal elutaztak.

Ez azon 12rendkívüli előadás hatodiká, melyeket a hírlathirdetményben az igazgatóság különösen kikötött, melyek alkalmával a t. bérlet uraságok kivétel nélkül, tehát azok is kik páholyaikat a bérletszünetes előadásokhoz megváltottak, illető bérlet helyeiket csupán a napi helyérek lefizetése mellett használhatják, mire nézve ma reggeltől 10 óráig méltóztassanak rendelkezni; azontul mások kívánata fogván figyelembe vétetni.

Ma, napi szabadjegyek nem adatnak és nem használhatók.

Kiadta; Csepregi, titkár.

Kormányzó Herz Jánosnál, Nádorutca, Marcsibányi ház 6. sz.

1. Reményi Ede első hangversenye, Nemzeti Színház, 1860. január 30.,
Országos Széchényi Könyvtár Színháztörténeti Tár

43. Bérlet

407

szünet.

NEMZETI SZÍNHÁZ.

Pest, szerdán, február 29-én, 1860.

Reményi Ede urnak,
az angol királynő magán-hegedűsének **MÁSODIK**
HANGVERSENYE

2 szakaszban.
Karmester: Huber Károly.

Első szakasz.

1. „Nyitány“ Huber Károly „A székely leány“ című eredeti operájából; előadja a nemzeti színház összes zenekara.
2. „Ábránd“ Hugenották dallamai felett. Szerzette és Beale ur zongorakisérére mellett előadja Reményi Ede ur.
3. „Pusztán születtem“ Népdal Petőfőtől. Bignio Lajos számára írta Huber Károly; zenekarkísérettel énekl. Bignio L.
4. „Hős magyar“ (Eroica) Szerzette és zenekarkísérettel előadja Reményi Ede ur.

Második szakasz.

5. „Auber“ „Az ördög része“ című operájának nyitánya, előadja a nemzeti színház összes zenekara.
6. a) „Nocturne“ (Es dur) Chopintól. He edüre átírta és Beale ur zongora kísérére mellett előadja Reményi Ede ur.
- b) Repülj lecském ablakára
Ezt a kerek pusztát járom én } népdalok
- c) Bereuse (Bölesődal) Chopintól, **közkiwanatra**
7. „A kesergő leány“ Magyar dal Kovács Endrétől; zenekarkísérettel énekl. Markovics Ilka.
8. „Változatok“ a „Venezzei Carneval“ dallama felett. (O cara mamma mia.) Szerzette és előadja Reményi Ede ur.
Ezt megelőzi.

Kákán csomó.

Vigjáték 1 felvonásban. Írta Barrière, fordította Csepregi Lajos.

Személyek:

Marcelly, ügyvéd	—	Lendvai.	—	Germain, Marcelly inasa	—	—	Toth S.
Fernaud, unokaöccse és első segéde	—	Komáromi.	—	Camilla, Marcelly nje	—	—	Lendvainé.
Grégoiret, ügyvéd	—	Szilágyi S.	—	Angèle, özvegy, Camilla barátnéja	—	—	Munkácsy Fné.

Beale ur Ehling János tárából vett zürichi zongorán játszik.

A fölemelt helyarok következők:

Földszinti vagy első emeleti páholy 10 ft 50 kr. Másodemeleti páholy 8 ft 40 kr. Erkelyszék 2 ft 50 kr. Földszinti zártzsek 1 ft 70 kr. Másodemeleti zártzsek 1 ft 20 kr. Földszinti bemenet 1 ft. Másodemeleti bemenet 60 kr. Karzat 30 kr. Gyermekjegy földszintre 50 kr. Gyermekjegy a második emeletre 30 kr.

Kéretnek a páholybérlet uraságok, kik páholyaikat a bérletszünetes előadásokhoz nem váltották meg, és a zártzsekberlet uraságok, bérlet helyeik iránt méltóztassanak ma reggeli 10 óráig rendelkezni, azontul másoknak fognak elaladni.

Kezdeté 7 órakor, vége 9 után.

Ma, napi szabadjegyek nem adatsnk és nem használhatók.

Pest, 1860, Nyomatott Herz Jánosnál, Nádorutca, Marczibányi ház 6. sz. Kiadta: Csepregi, titkár.

2. Reményi Ede második hangversenye, Nemzeti Színház, 1860. február 29.,
Országos Széchényi Könyvtár Színház történeti Tár

44. Bérlet

409 szünet.

NEMZETI SZÍNHÁZ.

Pest, pénteken, mártius 2-án, 1860.

Reményi Ede urnak,
az angol királynő magán-hegedüsének utolsó
HANGVERSENYE

2 szakaszban.
Karmester: HUBER KÁROLY.

Első szakasz.

1. „Nyitány“ Rossini Tell Vilmos című operájából; előadja az összes zenekar.
2. „Abránd“ (Fantaisie Pirate) Szerzette Ernst H. W. zenekarkísérettel előadja Reményi Ede ur.
3. „Népdalok“ zongorakísérettel éneklő Fűredi Mihály.
4. „Kettős“ Erkel F. Hunyady László című eredeti operája dallamaiból szerzették és előadják: Reményi Ede és Beale Vilmos urak.

Második szakasz.

5. „Nyitány“ Auber Fra-Diavolo című operájából; előadja az összes zenekar.
6. a) „Nocturne“ (Des-dur) Les murmures de la Seine, Chopintól; először
b) Repülj fecském ablakára
c) Azt a kerek pusztát járom én
d) „Mazurka“ Chopintól; először

Hegedűre átirta és Beale ur zongora kísérete mellett előadja Reményi Ede ur.

7. „Aria“ Meyerbeer Ördög Robert című operájából; zenekarkísérettel éneklő Huber Ida.
8. Közkívánatra: Változatok a Velencei carneval dallama felett. Szerzette és előadja Reményi Ede ur.

EZT MEGELŐZI:

Becsületszó.

40 arany pályadíjjal jutalmazott eredeti vigjáték 1 fely. Irta Szigeti József. Rendező: Szigligeti.

S z e m é l y e k:

Szilágyi.	Lucrétia, társalkodónő	—	—	Szatmári L. né
Lendvai.	Lidi, szobalány	—	—	Némethiné,
Lendvainé.	Inas	—	—	Virányi.
Szerdahelyi.				

Történik Pesten.

Beale ur Ehling János tárából ve' zürichi zongorán játszik.

A főlemelt helyarak következök :

Földszinti vagy első emeleti páholy 10 ft 50 kr. Másodemeleti páholy 8 ft 40 kr. Erkélyszék 2 ft 50 kr. Földszinti zártszék 1 ft 70 kr. Másodemeleti zártszék 1 ft 20 kr. Földszinti bemenet 1 ft. Másodemeleti bemenet 60 kr. Karzat 30 kr. Gyermekjegy földszintre 50 kr. Gyermekjegy a második emeletre 30 kr.

Kéretnek a páholyberlő t. uraságok, kik páholyaikat a bérletszünetes előadásokhoz nem váltották meg, és a zártszékberlő t. uraságok, bérlett helyeik iránt méltóztassanak ma reggeli 10 óráig rendelkezni; azontul másoknak fognak eladatni.

Kezdeté 7 óraker, vége 9 után.

Holnap, szombaton, mártius 3-án bérletfolyamban :

Stéger Ferencz urnak, a bécsi es. k. operaszínház első tenoristájának sa németalföldi hangművészeti Academia tiszteleti tagjának huszadik és utolsó előtti föllépteül:

ALVAJÁRÓ

Opera 3 felvonásban.

A ki nem bérlett páholy- és zártszék jegyek előre válthatók Ma reggel 9—12, délután 3—5 óra közt.
Pest 1860 Nyomatott Herz Jánosnál. Nádorutca. Marczibányi ház 6. sz.
Kiadta: Csapóczy titkar.

3. Reményi Ede harmadik hangversenye, Nemzeti Színház, 1860. március 2.,
Országos Széchényi Könyvtár Színháztörténeti Tár

45. Bérlet

NEMZETI SZÍNHÁZ. szünet.

Pest, szerdán, mártius 7-én, 1860.

Reményi Ede urnak,
az angol királynő magán-hegedűsének negyedik
HANGVERSENYE

2 szakaszban.
Karmester: HUBER KÁROLY.

Első szakasz.

- Weber K. M. „Büvös vadász“ című operájának nyitánya; előadja a nemzeti színház öszves zenekara.
- „Concerto“ Szerzette Mendelson-Bartholdy, előadja Reményi Ede ur.
- „Aria“ Lorezing „Czár és ács“ című operájából, énekli Benza.
- a) „Mazurka de Fantaisie“ Szerzette és először előadja Reményi Ede ur. } Beale ur zongora-
b) „Valse“ Chopintól. Hegedűre átírta és először előadja Reményi Ede ur. } kíséréte mellett.

Második szakasz.

- Auber „Fekete domino“ című operájának nyitánya; előadja a nemzeti színház öszves zenekara.
- „Népdal-füzér“
a) Te vagy, te vagy barna kis lány.
b) Ha meghalok, csillag lesz majd belőlem. } Beale ur zongorakisérére mellett először előadja Reményi
c) Debreczeni nóta, és két esárdás. } Ede ur.
- „Ez a világ a milyen nagy“ Népdal. Irta Egressy Béni; énekli Hofbauer Zsófia.
- „Valtozatok“ a Velencei carneval dallama felett. (O cara mamma mia.) Szerzette és előadja Reményi Ede ur.

EZT MEGELŐZI:

Tiszaháti libácska.

Vigjáték 1 felv. Bayard után magyar színre alkalmazta Bulyovszkyné. Rendező: Szigligeti.

S z e m é l y e k:

Báró Alpári — — —	Udvarhelyi M.	Zabfalvy — — —	Szerdahelyi.
Baróné — — —	Bartháné.	Jakab, a báró szolgálja — — —	Tóth Soma.
Agnes, unokájuk — — —	Munkácsy-F-né.	Történik a Tiszaháton, Alpári mezei jóságán.	
Berki Oszkár — — —	Lendvai.		

A főlellett helyárák következők :

Földszinti vagy első emeleti páholy 10 ft 50 kr. Másodemeleti páholy 8 ft 40 kr. Erkélyszék 2 ft 50 kr. Földszinti zártszék 1 ft 70 kr. Másodemeleti zártszék 1 ft 20 kr. Földszinti bemenet 1 ft. Másodemeleti bemenet 60 kr. Karzat 30 kr. Gyermekjegy földszintre 50 kr. Gyermekjegy a második emeletre 30 kr.

Kértesnek a páholybérlet uraságok, kik páholyaikat a bérletszünetes előadásokhoz nem váltották meg, és a zártszékberlet t. uraságok, bérlett helyeik iránt méltóztassanak ma reggeli 10 óráig rendelkezni; azontul másoknak fognak eladatni.

Kezdeté 7 órakor, vége 9 után.

Ma, napi szabadjegyek nem adatnak és nem használhatók.

Pest, 1860, Nyomatott Herz Jánosnál, Nádorutca, Marcsibányi ház 6. sz

Kiadta: Csopregi, titkár.

4. Reményi Ede negyedik hangversenye, Nemzeti Színház, 1860. március 7.,
Országos Széchényi Könyvtár Színháztörténeti Tár

Bérlet

NEMZETI SZÍNHÁZ.

Pest, pénteken, mártius 9-én, 1860.

A pest-budai hangászegyleti
Zenede javára:
Reményi Ede urnak,
az angol királynő magán-hegedüsének ötödik és utolsó előtti
HANGVERSENYE

2 szakaszban. Karmester: HUBER KÁROLY.

Első szakasz. 1. Mozart „Varázssip“ című operájának nyitánya; előadja az öszves zenekar.
2. „Verseny“ (Concerto). Szerzette és zenekarkísérettel előadja **Reményi Ede ur.**
3. a) „Borus az ég“ Népdal. Zenejét szerzette Zimay László; énekli Ormai.
b) Nyerges teszék almás pej paripámra. Irta Csermelyi S.
4. a) **Eredeti magyar.** Szerzette és először előadja **Reményi Ede ur.**
b) Repülj fecském ablakára. Átírta és **Beale ur** zongorakísérete mellett előadja **Reményi Ede ur.**
c) **Ezt a kerek pusztát járom én.** Közkívánatra

Második szakasz. 5. Verdi „Nabuco“ című operájának nyitánya; előadja az öszves zenekar.
6. „Abránd“ (Fantaisie sur les Huguenots). Szerzette és előadja **Reményi Ede ur.**
7. „**Valtozatok**“ magyar dallamok felett. Szerzette Huber Károly; zenekarkísérettel énekli Hollósi L-né.
8. „**Andante e Variazioni di bravura**“ Szerzette és előadja **Reményi Ede ur.**

EZT MEGELŐZI:

Az én csillagzatom.

Vigjáték 1 felvonásban. Irta Scribe. Franciából fordította Hegedüs. Rendező: Szigligoti.

S z e m é l y e k.

Kerbenec ur, gyáros	—	Szilágyi S.	Hortensia, Kerbenec leánya	—	Prielle Cornelia
D'Arcenis Eduárd, unokaöccse	—	Lendvai.	Josseline, kertész leány	—	Szilágyiné,
Pampol, szomszéd	—	Szerdaielyi.		—	Történik Bretagneban.

A fölenelt helyárok következők:

Földszinti vagy első emeleti páholy 10 ft 50 kr. Másodemeleti páholy 8 ft 40 kr. Erkélyszék 2 ft 50 kr. Földszinti zártzések 1 ft 70 kr. Másodemeleti zártzések 1 ft 20 kr. Földszinti bemenet 1 ft. Másodemeleti bemenet 60 kr. Karzat 30 kr. Gyermejkjegy földszintre 50 kr. Gyermejkjegy a második emeletre 30 kr.

KEZDETE 7 ÓRAKOR, VÉGE 9 UTÁN.

Reményi Ede ur, az őt illető jövedelmi résztjótékony czeira engedi át.

H. Inap, szombaton, mártius 10-én bérletszünettel:

Doppler Károly javára Uj szereposztással először:
Bál-éj. Opera 5 felv. Irta Auber.

Pest, 1860, Nyomatott Herz Jánosnál, Náderutca, Marezibányi ház 6. sz

Kiadta: Csepregi, titkar.

5. Reményi Ede ötödik hangversenye, Nemzeti Színház, 1860. március 9.,
Országos Széchényi Könyvtár Színháztörténeti Tár

Általános **NEMZETI SZÍNHÁZ.** Bérletszűnet.
 418
 Pest, vasárnap, mártius 11-kén 1860.
 Déli 12¹/₂ órákor.

A horvátországi szütkölködők javára : Szavalati, ének- és zenészetű NAGY ELŐADÁS

2 SZAKASZBAN. Karnagy : ERKEL FERENCZ.

ELSŐ SZAKASZ :

1. „Nytány“ Erkel Ferencz „Hunyadi László“ című eredeti operájából; előadja a nemzeti színház öszves zenekara.
2. „Szép Ilonka“ Vörösmarty Mihálytól. Szavalja **Jokainé Róza** asszony.
3. a) „Au bord d' une source“ (Années de pèlerinages) (Előadja **Boscovitz M. Frigyes** ur.
 b) „Magyar induló“ Szerzette **Boscovitz Manó Frigyes** ur.
4. „A koldus“ Ballada. Szerzette és éneklí **Füredy Mihály** ur.
5. „Pesti emlék“ Magyar ábránd gondokára. Szerzette **Szuk Lipót**; zenekarkísérettel előadja **Szuk Róza** k. a.
6. „Négyes, karral“ Erkel F. „Báthory Mária“ című operájából; zenekarkísérettel előadják: **Ellinger J. Füredy Mihály, Kőszeghy Károly** és **Kaczevicsky J.** urak és a nemzeti színház öszves férfi énekkara.

2 SZAKASZ :

7. „Nytány“ **Doppler Ferencz** „Ilka“ című eredeti operájából; előadja a nemzeti színházi öszves zenekar.
8. „Az utolsó alamizsna“ Költemény **Petőfitől**; szavalja **Munkácsy-Felekiné Flóra** asszony.
9. a) „Repülj fecském ablakára“) **Atirta és Beale** ur zongorakísérete mellett előadja
 b) „Ezt a kerek pusztát járom én) **Reményi Ede** ur.
 c) „Változatok“ a „Velencei carneval“ dallama felett; szerzette és előadja **Reményi Ede** ur.
10. „Szeged szeggel“ (**Petőfitől**; szavalja **Szerdahelyi Kálmán** ur.
 „Ezrével terem a fan a meggy“)
11. a) „Furulyás dal“ **Petőfitől**. Zenéjét szerzette **Gróf Festetics Leo**; éneklí **Hollóssy-L.-né**.
 b) „Ábránd dal“ Költemény **Losonczy Lászlótól**. Zenéjét szerze és **Hollóssy L.-né** asszonynak ajánlá **Zimay László**; zenekarkísérettel éneklí **Hollóssy-L.-né**.
12. „Kardal“ **Thern Károly** „Tihany ostroma“ című eredeti operájából; éneklí a nemzeti színházi öszves férfi énekkar.

A fenn megnevezett t. cz. művésznők és művészek, valamint a nemzeti színház ének- és zenekara, a jótékony cél iránti tekintetből szíveségből működnek.

Helyarok : A páholyok, erkély- és zártzsekek elkelték. Földszinti bemenet 70 kr. Másodemeteti bemenet 42 kr. Karzat 18 kr. Gyermekekjegy földszintre 35 kr. Gyermekekjegy a második emeletre 21 kr.

Pest, 1860. Nyomatott **Herz Jánosnál, Nádorutca, Marczibányi ház 6. sz.** Kiadta: **Csepregi, titkár.**

6. Reményi Ede hatodik hangversenye (közreműködőként), Nemzeti Színház, 1860. március 11., Országos Széchényi Könyvtár Színház történeti Tár

Általános
NEMZETI

422

Bérletszűnet.
SZÍNHÁZ.

Pest, szerdán, mártius 14-én, 1860.

VII-dik rendkívüli előadásul :

Reményi Ede urnak,
az angol királynő magán-hegedűsének
BUCSÓ-HANGVERSENYE

2 SZAKASZBAN. Karmester HUBER KÁROLY.
Első szakasz. 1. Erkel Ferenc „Báthory Mária” című eredeti operájának nyitánya; előadja a nemzeti színház öszves zenekara.
2. „Verseny” (Concerto). Szerzette és zenekarkísérettel, közkívánatra, másodszer előadja Reményi Ede ur.
3. „Népdal” Egressy Bénitől. Zenekarkísérettel énekl Ellinger J.
4. „Népdal-fűzér”
a) Telen nyáron pusztán az én lakásom.
b) Jegenyefa tetejében.
c) Vékony deszka-kerítés.
Csárdás. Beale ur zongorakíséréte mellett előadja Reményi Ede ur.

Második szakasz. 5. „Nyitány” Doppler „Kéthuszár” című eredeti operájából; előadja a nemzeti színház öszves zenekara.
6. a) „Romance” Chopin 1-ső zongora-versenyéből; átirta és Beale ur zongorakíséréte mellett előadja Reményi Ede ur.
b) „Mazurka de fantasia” Szerzette és Beale ur zongorakíséréte mellett előadja Reményi Ede ur.
7. „Pusztán születtem” Petőfitől. Bignio Lajos számára irta Huber Károly; énekl Bignio Lajos.
8. Közkívánatra: „Változatok” a Velencei carneval dallama felett. (O cara mamma mia). Szerzette és előadja Reményi Ede ur.

Ezt megelőzi: Ujjonnan színre hozva először:

Fiatal keresztanya.

Lucyné, fiatal özvegy	— — Prielle Corn.	Cecilia, Mordy huga	— — Rónainé.
Eduard, keresztfia	— — Lendvai.	Jean, Lucyné keresztfia és haszonbérleje	— — Szerdahelyi.
Mordy ur, tanácsnok	— — Szilágyi S.		Történik Lucyné jószágán.

Kezdete 7 órakor, vége 10-edfélkor.

A jötemelt helyárak következők: Földszinti vagy első emeleti páholy 10 ft 50 kr. Másodemeleti páholy 8 ft 40 kr. Erkelárszék 2 ft 50 kr. Földszinti zártszék 1 ft 70 kr. Másodemeleti zártszék 1 ft 20 kr. Földszinti bemenet 1 ft. Másodemeleti bemenet 60 kr. Karzat 30 kr. Gyermekjegy földszintre 50 kr. Gyermekjegy a második emeletre 30 kr.

Ez azon 12 rendkívüli előadás hetediké, melyeket a bérlet hirdetményben az igazgatóság különösen kikötött, melyek alkalmazásával a t. bérlet uraságok kivétel nélkül, tehát azok is, kik páholyaikat a bérletszűnetes előadásokhoz megváltották, illető bérlet helyeiket csupán a napi helyárak lefizetése mellett használhatják, mire névze ma reggeli 10 óráig méltóztassanak rendelkezni; azontul mások kívánata fogván figyelembe vétetni.

Ma, napi szabadjegyek nem adatnak és nem használhatók.

Pest, 1860, Nyomatott Herz Jánosnál, Nádorutca, Marczibányi ház 6. sz.
Kiadta: Csepregi, titkár.

7. Reményi Ede hangversenye, Nemzeti Színház, 1860. március 14.,
Országos Széchényi Könyvtár Színháztörténeti Tár

ABSZTRAKT

BOKOR LILLA DÓRA (Liszt Ferenc Emlékmúzeum és Kutatóközpont)

Mit hegedült Reményi? Krémeset és cukrosat?**A pesti Nemzeti Színházban adott 1860-as koncertsorozat margójára**

A Liszt Ferenc Emlékmúzeum és Kutatóközpont tulajdonában levő Reményi-hagyaték feldolgozása jelenleg is tart. A dokumentumok jelentős százalékát teszik ki a 19. századi periodikákból származó hírlapkvívatok, amelyeket lelkes családtagok, barátok és rajongók gyűjtöttek össze alkalmanként, véletlenszerűen. Feltehetőleg erre, valamint ehhez hasonló hagyatékra, ezen keresztül pedig a korabeli sajtóra támaszkodtak Reményi eddig megjelent biográfiái is – mind a Reményi Ferenc-féle Reményi Ede életrajz (Rakos Miklós közreadásában), mind a korábbi, pl. Lestyán Sándor-féle életregény –, melyek így magunkon viselik a hagyatéki gyűjtemény következetlenségeit. A nem reprezentatív és nem a teljesség igényével végzett forrásfeldolgozás pedig gyakran hiányokat vagy téves értelmezéseket eredményezett. Jelen tanulmány a hegedűművész pályájának egy érzékeny momentumára fókuszál. Reményi Ede az 1848–1849-es eseményeket követően közel 11 év után, 1860-ban tért haza. Megérkezését magyar politikai, irodalmi és divatlapokban közzétett, saját maga által szövegezett felhívásokban reklámozta. A magyar születésű, ugyanakkor világhíre emelkedett hegedűvirtuóz 1860-ban kezdődő itthoni diadalútját azonban vegyesen értékelték a magyar politikai, irodalmi és divatlapok, elsődlegesen műsorválasztását és zeneesztétikai ízlését kritizálva, mondván: „crémekkel, czukrosokkal és desert-el az ember nem lakhatik jól”. Hogy mi is volt ez a *desert*, mi volt a Reményi-koncertek műsora, és milyen műsorpolitikai szempontokat tartott szem előtt a hegedűvirtuóz? Ezekre keresi a választ a tanulmány a Reményi-hagyaték gyűjtését az Elektronikus Periodika Archívum és Adatbázis, valamint az Arcanum Digitális Tudománytár teljességre törekvő digitalizált folyóirat állományával kiegészítve. A több tízezer Reményi Edére vonatkozó találatból immár nagyobb eséllyel rekonstruálhatjuk a hegedűművész hazai recepcióját, konkrét repertoárját és koncertműsorai mögött rejlő háttérmunkáját, többek közt 1860-as, magyar földre való visszatérésének eseménytörténetét.

Tárgyszavak: Reményi Ede, pesti Nemzeti Színház, koncertrepertoár, sajtószemle, recepciótörténet.

BOKOR LILLA DÓRA a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem részét képező Liszt Ferenc Emlékmúzeum és Kutatóközpont tudományos segédmunkatársa. Muzikológus szakirányú diplomáját 2020-ban szerezte meg a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen, ahol a tanári szakot is elvégezte 2021-ben. Kutatási területe Liszt Ferenc élete, művészete és kapcsolatrendszere, a 19. század nyugat-európai és magyar zeneművészete, valamint Liszt Ferenc neves kortársai, akik a nemzetközi és magyar nemzeti romantika kiemelkedő alakjai.

ABSTRACT

LILLA DÓRA BOKOR (Liszt Ferenc Memorial Museum and Research Centre)

**What Was Reményi Playing on the Violin? Was It Cream Pie or Sweet Pastry?
Side Notes to His Concert Series of 1860 at the National Theatre in Pest**

The processing of the Reményi legacy at the Liszt Ferenc Memorial Museum and Research Centre is currently in progress. A significant percentage of the documents consists of nineteenth-century newspaper clippings, randomly and occasionally collected by enthusiastic family members, friends, and fans. Ede Reményi's biographies published so far – both the one by Ferenc Reményi (edited by Miklós Rakos) and the earlier biographical novel by Sándor Lestyán – were presumably based on this legacy or similar legacies and, through them, on contemporary press reports. These biographies bear the inconsistencies inherent in the documents collected in the legacy. In addition, the non-representative and non-comprehensive processing of sources often resulted in gaps or misinterpretations. The present study focuses on a sensitive moment in the violinist's career. Ede Reményi returned to Hungary in 1860, after nearly 11 years following the events of 1848–1849. He advertised his arrival in self-formulated appeals in Hungarian political, literary and fashion magazines. However, the Hungarian-born violin virtuoso, who had risen to world fame by then, received mixed reviews in the Hungarian political, literary and fashion press, which criticized his choice of programs and taste in musical aesthetic: “one cannot eat one's fill with cream pie, sweet pastry, and dessert.” What exactly was this ‘dessert,’ what was the program of Reményi's concerts, and what were the violin virtuoso's programming considerations? The study seeks the answers to these questions, expanding the study of the Reményi legacy with the examination of data originating from two comprehensive digital press collections (Electronic Periodical Archives and Database, Arcanum Digital Library). From the tens of thousands of hits on Edé Reményi, we are now able to reconstruct with greater accuracy the violinist's reception in Hungary, his specific repertoire, and the background work behind his concert performances, including the events of his return to Hungary in 1860.

Keywords: Ede Reményi, National Theatre of Pest, concert repertoire, press reviews, reception history.

LILLA DÓRA BOKOR is a musicologist and research assistant at the Liszt Ferenc Memorial Museum and Research Centre, part of the Liszt Ferenc Academy of Music. She graduated from the Liszt Ferenc Academy of Music in 2020 and received her degree in teaching from the same institution in 2021. Her main areas of research are the life, music, and connection network of Ferenc Liszt, the Hungarian and European music history of the nineteenth century, and the contemporaries of Liszt who took part in the shaping of the narrative of nineteenth-century national and international musical Romanticism.